

Centrum för Territoriell UtvecklingsPlanering (CTUP)

Blekinge Tekniska Högskola

Årsrapport 2008

CTUP är ett interdisciplinärt nationellt kompetenscentrum som etablerades genom beslut i högskolans styrelse 1998. CTUPs syfte är att bidra till en samhällsplanering som kombinerar samhällsvetenskapliga insikter om sociala och ekonomiska förändringsprocesser, humanekologisk kunskap om människa och miljö med teknikens och arkitekturens kompetens att hushålla med resurser och beskriva och gestalta verkligheten. Temat territoriell utvecklingsplanering omfattar fysisk planering, strategiska miljöbedömningar och regionalekonomi. Verksamheten bedrivs företrädesvis i form av uppdragsfinansierad forskning, utredningsarbete och uppdragsutbildningar.

Intressenter

Kompetenscentret är en självständig enhet inom högskolan och leds av en styrelse som är ansvarig inför högskolans styrelse. I styrelsen sitter representanter för centrets externa intressenter och för högskolan. Externa intressenter är Boverket, Länsstyrelsen i Blekinge, Naturvårdsverket, NUTEK, Riksantikvarieämbetet och VINNOVA.

Styrelse

- Adj. Professor Gösta Blucher, Blekinge Teknisk Högskola (Ordförande)
- Generaldirektör Janna Valik och Överdirektör Ulf Troedson, Boverket
- Generaldirektör Lars-Erik Liljelund och enhetschef Marie Larsson, Naturvårdsverket
- Generaldirektör Per Eriksson och direktör Sven-Gunnar Edlund, VINNOVA
- Direktör Staffan Larsson, NUTEK
- Avdelningschef Sven Göthe, Riksantikvarieämbetet
- Planeringschef Peter Wald, Länsstyrelsen i Blekinge
- Sektionschef Katarina Olsson, Sektionen för teknokultur, humaniora och samhällsbyggnad, och sektionschef Anders Nilsson, Sektionen för management
- Professor Lars Emmelin, Sektionen för teknokultur, humaniora och samhällsbyggnad, BTH

Organisation

Centret leds av en forskningsledare och verksamheten sker i huvudsak genom samarbete med forskare som också är knutna till andra institutioner vid BTH och andra lärosäten. Det uppdrag som är förenat med professuren i Miljökonsekvensbedöm-

ning att bygga upp ett nationellt kompetenscentrum för MKB verkställs inom ramen för CTUP.

Under 2008 har två fulltidsprofessorer, en adjungerad professor, två gästprofessorer, tolv doktorander och 3 projektanställda varit knutna till CTUP.

Forskningsgrupper

Forskningen vid CTUP sker i två forskningsgrupper inriktade mot Miljöstrategiska verktyg respektive regionala innovationssystem.

Forskningsprogrammet "Miljöstrategiska verktyg" (MiSt) är ett tvärvetenskapligt och tillämpat forskningsprogram som finansieras av Naturvårdsverkets forskningsnämnd 2003-2009. Forskningen inriktas mot verktyg som kan underlätta miljöbedömning i strategiskt beslutsfattande på olika samhällsnivåer. Uppgiften är att undersöka verktygens funktion, öka förståelsen för deras verkan och att utarbeta rekommendationer för hur verktygen eller kombinationer av verktyg kan användas på bästa sätt.

BTH, med Lars Emmelin som programledare, är ansvarig för programmet. Den sammanlagda beviljningen uppgår till 20 miljoner kronor. Programmet innehåller totalt 10 projekt som utförs av forskare från de miljöer som ingår i konsortiet. I programkonsortiet ingår forskare och forskargrupper vid FOI, Stockholm Environment Institute, MKB-centrum SLU, Linköpings universitet, KTH, Lunds universitet och Internationella Handelshögskolan i Jönköping.

MiSt-programmet har fortsatt enligt plan. Samtliga delprojekt avrapporteras i och med utgången av 2008. År 2009 kommer därför att ägnas åt programgemensam avrapportering. Rapporter produceras och ges ut i BTH research report serien. En särskilt positiv utveckling som skett i programmet är att flera delprojekt samarbetat om analyser av fallstudier. Programmets intention att vara mångvetenskapligt med en strävan mot tvärvetenskaplighet har kunnat ges konkret form och innehåll. En särskild publiceringsplan för programövergripande vetenskapliga publicering baserat på liknande samarbete har utarbetats.

Utlöpare av MiSt-programmet är också ett samarbete med Brandenburg Technisches Universität och Oxford Brookes University om en volym om Standards and Thresholds for Impact Assessment i serien Environmental Protection in the European Union som ges ut av Springer Verlag.

Forskningsprogrammet Regionala Innovationssystem genomförs inom ramen för *CIRCLE (Centre for Innovation, Research, and Competence in the Learning Economy)* är ett centre of excellens som VINNOVA stöder med 3 milj. Kronor per år under 6 år. Lunds universitet pekade ut CIRCLE som en de satsningar som universitetet föreslog till Vetenskapsrådet som kandidater till Linnéstöd. CIRCLE var en av de få samhällsvetenskapliga miljöer som beviljades Linnéstöd. Detta innebär att CIRCLE tillförs ytterligare 60 miljoner kronor under 10 år. CIRCLE består för närvarande av 8 professorer, 14 doktorer och 4 doktorander, varav en är doktorand vid BTH. Verksamheten är i huvudsak förlagd till Lunds universitet. BTH är representerat i CIRCLES styrelse och CTUPs forskningsledare Jan-Evert Nilsson ingår i CIRCLES ledningsgrupp.

Forskningen är tvärvetenskaplig och tillämpad och är inom CIRCLE uppdelad i fyra forskningsområden (learning in systems of innovation and the effects of R&D and innovation on growth, studies of regional innovation systems, the entrepreneurial university and research-based ventures and public policies in the field of innova-

tion) av vilka CTUP har ansvaret för forskningsområdet regionala innovationssystem.

Forskningsprojekt

Alternativhantering i strategisk miljöbedömning – fallstudie om Öresundsbron. Projektet är ett doktorandprojekt som finansieras av Formas. Forskningen fokuserar på Öresundsförbindelsens 'miljöhistoria' och alternativhanteringen i beslutsprocessen. De olika faktorerna som haft en inverkan på förbindelsens utformning, lokalisering och planering kartläggs. Miljöbegreppet som planeringsbegrepp analyseras i senare del av forskningen (avhandlingen) för att kunna diskutera skillnader i hanteringen av alternativ i planering respektive miljöbedömningar. Under 2008 har forskningen presenterats vid IAIA:s (International Association for Impact Assessment) konferens i Perth, Australien samt i undervisningsmoment på kurser vid BTH och LTH/Lunds universitet.

Tools for integrating sustainable tourism development with spatial planning at local and regional level är ett projekt inom ett större Interreg III-projekt AGORA Sustainable tourism in the Baltic Sea Region AGORA leds från Universitetet i Greifswald och har ett 40-tal partners. CTUP deltar i studiet av integrationen mellan turismnäringen och planeringssystemet. En viktig del av projektet utgörs därför av insatser för att förbättra samverkan mellan olika typer av aktörer. CTUP har i samarbete med ETOUR fått finansiering från InterregIII och länsstyrelsen i Blekinge. Projektet är en utveckling av CTUPS "Blekinge möter framtiden" samt arbeten vid ETOUR som samtidigt är doktorandarbete i fysisk planering för Rosemarie Ankre, ETOUR. Projektet har också integrerats i arbetet med att skapa ett biosfärområde i Blekingeskärgården. "Blekingeprojektet" fortsätter framförallt genom Ankres arbete med en doktorsavhandling. Den del av projektet som varit direkt knutet till Agora's work package om en "toolbox" för planering avrapporteras i form av ett webbaserat "planeringsverktyg" om hållbar turism på BTHs-web (www.bth.se/sustainabletourism). Program och merparten av föredragen från Karlskronaseminarier finns också tillgängliga där.

Professionskulturer i miljö- och planförvaltningarna. Under hösten 2007 påbörjades arbetet med att genomföra en studie av professionskulturerna i miljö-, kulturmiljö- och planförvaltningarna i Sverige på nationell och regional nivå. Projektet är en mindre, svensk uppföljning av en nordisk studie som genomfördes 1995-96. En genomgång av det tidigare använda frågeformuläret görs i samarbete med bl.a. representanter för berörda centrala verken, framför allt Naturvårdsverket, Boverket, Riksantikvarieämbeter för att behålla vissa frågor för longitudinell studie och förnya och uppdatera andra delar av enkäten.

Friluftsliv i förändring. Ett nytt forskningsprogram "Friluftsliv i förändring" finansierat av Naturvårdsverket om ca 30 Mkr över 6 år har tagits hem i ett konsortium tillsammans med ETOUR, Umeå U, Karlstads U, Göteborgs U och SLU. BTH har ett av delprojekten "Friluftsliv i fysisk planering" som finansierar en ny doktorand, Lena Pettersson Forsberg, i fysisk planering. Under 2008 har arbetet koncentrerats dels på en nationell enkät som genomförts och avrapporterats inom hela programrets ram och dels på en enkät till Sveriges kommuner som genomförs som en webbaserad enkät i direkt samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting inom ramen för BTH delprojektet. Också denna enkät har avrapporterats under 2008.

Den kreativa klassen och regioners dynamik är ett doktorandprojekt som tar sin utgångspunkt i Richard Floridas teori om den framväxande kreativa klassen och dess betydelser för stadsregioners utveckling. Teorins utgångspunkt är att den kreativa klassen, välutbildade, ambitiösa personer med intresse för nya teknologiers möjligheter, är en viktig dynamisk kraft bakom regioners dynamik. Dynamiska regioner kännetecknas av att de framstår som attraktiva för den kreativa klassen. Ett syfte med denna studie är att undersöka vilka faktorer som gör att regioner attraherar medlemmar av den kreativa klassen samt hur en region förändras av inflödet av sådana personer.

Nationella innovationssystem – ett forskningsbegrepp med starkt politiskt genomslag. Begreppet nationella innovationssystem, som presenterades första gången i en forskningsrapport 1987, väckte stort intresse och gav på kort tid upphov till många studier som kom att formera en viktig skola inom innovationsforskningen. Det anmärkningsvärda med begreppet är att det redan runt 1990 fångade europeiska beslutsfattares intresse och kom att ligga till grund för en nationell innovationspolitik i flera europeiska länder. Syftet med detta doktorandprojekt är att studeras framväxten av begreppet samt de förändringar som följde när perspektivet omvandlades från att ha varit ett verktyg för att förstå verkligheten till att bli ett verktyg för att förändra verkligheten. Den empiriska delen av studien har formen av en komparativ analys av innovationspolitiken i två EU-länder som anammat detta perspektiv.

Framväxten av regionala innovationssystem är ett doktorandprojekt som studerar faktorer som bidrar till att ett regionalt innovationssystem växer fram. Särskild uppmärksamhet ägnas åt betydelsen av förekomsten av regionala nätverk och samspelet mellan högskola, näringsliv och offentliga aktörer. Ett av de empiriska fallen är utvecklingen i Karlskrona under 1990-talet med framväxten av TelecomCity.

Entreprenörskap som element i regionala innovationssystem är ett doktorandprojekt som syftar till att studera entreprenörskapets betydelse för regional utveckling. Fokus i arbetet ligger på att studera hur entreprenörskap påverkar den regionala utvecklingsprocessen. I centrum för intresset står framväxande nya branscher. Den empiriska undersökningen omfattar några olika sådana industrier i olika typer av regioner.

A TelecomCity on an World Cultural Heritage Site. Detta är ett doktorandprojekt som syftar till att studera på vilket sätt förändringarna i Karlskronas näringslivsstruktur under 1990-talet påverkade stadens karaktär, uttryckt i termer av den fysiska strukturen, stadens image och dess identitet. Under året har fokus riktats mot hur etableringen av Högskolan i Karlskrona/Ronneby mottogs av kommunledningen och hur högskolan kom att påverka utvecklingen.

Arguments and values in administrative reforms. I samtliga nordiska länder står den regionala politiska nivåns roll och den regionala indelningen på den politiska agendan. I Danmark genomfördes en radikal reform den 1 januari 2007, i Island genomfördes en folkomröstning om en sammanslagning av kommuner 2006. Samma år fattades i Finland beslut om förändringar i den regionala indelningen medan den norska regeringen presenterade ett förslag till principer för en omorganisation av den regionala nivån. I Sverige presenterade Svegfors utredning sitt förslag till omvandling av den regionala nivån. Förslagen och förändringarna skiljer sig åt mellan länderna, trots detta så används i huvudsak likartade argument för förändringarna i samtliga länder. Syftet med detta projekt är att studera vilka argument som används i de fem nordiska länderna och vilka värderingar som bär upp argumentationen.

Detta är ett samarbetsprojekt mellan Eurofutures/SWECO och CTUP som avrapporterades under 2008.

Den regionala politiska nivåns roll i industri- och innovationspolitiken. Utgångspunkten för denna studie är Ansvarskommitténs slutbetänkande med ett förslag om att stärka den regionala politiska nivån i Sverige. Der anges olika typer av argument för en sådan förändring av samhällsorganisationen. Ett argument, som var speciellt vanligt förekommande kring sekelskiftet, var att starkare regioner skulle öka deras konkurrenskraft i konkurrensen med regioner i andra EU-länder och därmed bidra till ökad tillväxt. Dessutom hävdar Ansvarskommittén att en effektiv tillväxtpolitik bör utformas av företrädare för regioner som känner regionens näringsliv och de regionala förutsättningarna. En del av studien utgörs av en kritisk granskning av de argument som används i regiondiskussionen och diskutera det vetenskapliga underlaget för dessa argument. Inom ramen för projektet skall det också genomföras en komparativ analys av den regionala nivåns roll i tillväxtpolitiken i ett antal mindre enhetsstater inom EU. Denna analys ger underlag för en diskussion om hur och i vilken omfattning tillväxtpolitiken påverkar den ekonomiska tillväxten.

Konsekvensanalys av en utbyggnad av färjeterminalen i Karlskrona. På uppdrag av Karlskrona kommun genomförde CTUP en analys av en anpassning av färjeterminalen till de nya stora färjor som STENA-line beställt. Analysen omfattande såväl en samhällsekonomisk kalkyl av de investeringar som krävdes och en studie av olika utbyggnadsalternativ för att lösa de trafikproblem som uppstår vid färjornas ankomst. Den sistnämnda uppgiften utfördes av inom ramen för utbildningen av studenter på Fysisk planering.

Utbildningar

Regional utveckling. CTUP har, i samarbete med KTH, under 2007-2008 genomfört en fempoängskurs i regional utveckling för deltagare från kommunerna i Entreprenörsregionen som omfattar 11 kommuner i västra Småland och södra Halland.

Bostadsuniversitet, som CTUP genomför tillsammans med Institutionen för Infrastruktur vid KTH, är ett årligen återkommande arrangemang som genomfördes för femte gången år 2008 med 45 deltagare. Temat för årets Bostadsuniversitet var hyresrätten på ny spelplan.

European Spatial Planning and Regional Development är en internationell masterutbildning som utvecklats på initiativ av CTUPs styrelse. Kursen startade för femte gången under hösten 2008 med 43 studenter från 18 olika länder.

Miljöredovisning

BTH har ett för myndigheten som helhet gemensamt miljöledningssystem som rapporteras till Utbildningsdepartementet. CTUP har lämnat begärda uppgifter till BTHs samlade redovisning. Någon separat miljöredovisning görs därför inte för CTUP.

Ekonomisk redovisning (1 000-tals kronor)

Intäkter

Fakultetsanslag	800
Intressentavgifter	200
Forskningsuppdrag	1 629
Uppdragsutbildningar	180

Summa intäkter	2 809

Kostnader

Personalkostnader	2 264
Övriga driftskostnader	317
BTH	394

Summa kostnader	2 975
Underskott	- 166

Publikationer utarbetade av CTUP-medarbetare

Aalbu, H., K. Böhme & Å. Uhlin *Administrative reform – Arguments and values*. Nordregio 2008

Emmelin, L., P. Fredman, E. Lisberg Jensen, & K. Sandell (red.) *Planera för friluftsliv*. Carlsson Bokförlag 2008

Emmelin, L & P. Lerman *Environmental quality standards – the case of Sweden*. I Schmidt, M., J Glasson, L. Emmelin, H Helbron (eds.) *Standards and Thresholds for Impact Assessment*. Springer Verlag 2008

Emmelin, L *EIA follow up*. I Schmidt, M., J Glasson, L. Emmelin, H Helbron (eds.) *Standards and Thresholds for Impact Assessment*. Springer Verlag 2008

Håkansson, S. Konsekvensanalys av utbyggnad av färjeterminalen. BTH 2008

Nilsson, J. E. *Regional tillväxtpolitik – det politiskt möjliga*. I E. Giertz (red.) *När Sverige förändrades*. Studentlitteratur 2008.

Petersson Forsberg, L. *Friluftsliv i den kommunala planeringen*. I L. Ennerfelt Burman, P. Fredman & K. Sandell (red.) *Friluftsforskning 2008* ETOUR 2008.

Schmidt, M., J Glasson, **L. Emmelin**, H Helbron (eds.) *Standards and Thresholds for Impact Assessment*. Springer Verlag 2008